

UDK: 323.15(497.5=163.6)

Pregledni rad

Priljeno: 11. 12. 2006.

Prihvaeno: 20. 12. 2006.

VERA KRŽIŠNIK BUKIĆ

*Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana**vera.krzisnik@guest.arnes.si*

Znameniti Slovenci na Hrvaškem skozi zgodovino

POVZETEK

Slovencev ni bilo na Hrvaškem nikoli zelo veliko. Konec 19. stoletja jih je bilo blizu 30.000, med dvema svetovnima vojnoma na področju celotne Hrvaške (tudi tedanjega dela pod Italijo) še nekaj več, največ pa sredi 20. stoletja, blizu 50.000. V začetku 21. stoletja se je le še kakih 14.000 prebivalcev Hrvaške samoopredelilo kot Slovence. Zlasti v 20. stoletju, med obema svetovnima vojnoma, so Slovenci na Hrvaškem doživeli svojo zlato obdobje narodnostnega razcveta, ko so bili tudi zelo dobro društveno in kulturno-društveno samoorganizirani. Slovenci so bili skozi več stoletij po raznih hrvaških krajih duhovniki, verski in laični pisci, pisatelji, publicisti. Med njimi je bilo precej narodnih buditeljev in aktivistov, zelo vplivnih za razvoj hrvaške narodne zavesti. Bili so, zatem, zelo številni učitelji, pisci šolskih učbenikov, šolski nadzorniki, razni uradniki, odvetniki in notarji, obrtniki in podjetniki, vojaški častniki še v času Avstro-ogrske in v obeh jugoslovanskih državah. Sploh pa so se v 20. stoletju zelo izkazali v hrvaškem okolju kot izredno pomembni zdravniki, profesorji, znanstveniki in razni drugi strokovnjaki a tudi kot različni umetniki: slikarji, kiparji, arhitekti, gledališčniki, glasbeniki, posebej operni pevci, a tudi kot športniki. Središnji del avtoričine razprave je tako namenjen poimen-skemu izboru in predstavitvi na Hrvaškem »zelo zaslužnih Slovencev in Slovenk«, zlasti v bolj oddaljeni in bližji preteklosti, torej tistih, ki so pretežno že del zgodovine.

KLJUČNE BESEDE: Slovenci na Hrvaškem, zgodovina, popis prebivalstva

Uvod

Slovenci so na Hrvaškem konkretno zgodovinsko dejstvo že vsaj nekaj stoletij. Toda šele z ustanovitvijo obeh držav, Republike Hrvaške in Republike Slovenije, postajajo predmet političnega in splošno družbenega ter tudi sistematičnega raziskovalnega zanimanja.

Ker je ob razpadanju Jugoslavije po daljšem času spet prišlo v ospredje narodno načelo, na katerem sta se tudi v preambuli k svoji ustavi utemeljili tako Republika Slovenija kot Republika Hrvaška,¹ lahko ugotavljamo, da so postali do tedaj v hrvaški javnosti morda ne dovolj vidni Slovenci na Hrvaškem formalno-pravno narodno-manjšinski subjekt tudi v tamkajšnjem družbenem in političnem življenju. Spremembe splošnega položaja Slovencev na Hrvaškem so v zadnjih petnajstih letih prispevale k povečanju objektivnega pomena tam živečih Slovencev v obeh njihovih domovinah.

Toda pogledjmo v preteklost in poskušajmo uvodoma najprej podati odgovore na nekatera najbolj splošna vprašanja, kot so: kdaj, kje, koliko je bilo Slovencev na Hrvaš-

¹ »Ustava Republike Slovenije«, *Uradni list Republike Slovenije*, Ljubljana, 1991, št. 33; »Ustav Republike Hrvatske«, *Službeni list Republike Hrvatske*, Zagreb, 1990, št. 56.

kem. Za bolj oddaljeno preteklost, za katero ni relevantnih virov, je to prisotnost težje ocenjevati. Na tri omenjena temeljna soodvisna vprašanja je mogoče objektivneje odgovarjati šele od 19. stoletja naprej, ob pomoči uradnih rednih popisov prebivalstva. Slednje so na Hrvaškem, tako kot za celo Avstro-Ogrsko, začeli izvajati v 19. stoletju in z njimi nadaljevali v jugoslovanski državi. Polpreteklo obdobje v Republiki Hrvaški je zaključil popis prebivalstva leta 2001.

Poleg popisov prebivalstva, ki so imeli kot državni proizvod uradno veljavo, so bile še od 19. stoletja v javnem obtoku tudi aproksimativne številčne ocene, ki so jih priložnostno izrekli literati, novinarji in drugi družbeni opazovalci, za katere so značilne znatno višje številke od uradnih. Obstajalo je prepričanje, da »na nobeno stran se naši ljudje tako radi ne sele kakor na Hrvaško... Izmed na hrvaškem naseljenih Slovencev je razmeroma več Štajercev kakor Kranjcev, ktere zadnje že bolj jadransko morje k sebi vleče«.²

Mi se seveda vračamo k popisu kljub vsem znanim njihovim pomanjkljivostim. Številčni podatki ob posameznih popisih niso namreč, med drugim, pridobivani z enako metodologijo, slednja je zlasti do 2. svetovne vojne zelo varirala, po njej pa je premo-sorazmerno naraščalo in se kvalitativno širilo popisno gradivo, ki nam omogoča spoznavati precej bolj vsestransko podobo (tudi) Slovencev na Hrvaškem.³ S Tabelo 1 podajamo pregled obravnavanega pojava praktično v zadnjem stoletju in pol.

Tabela 1: Slovenci na Hrvaškem, 1869–2001

Leto popisa	V popisu zajeta območja	slovensko prebivalstvo	
		število	delež (v %)
1869	Hrvaška in Slavonija; Ogrska (=Međimurje, Reka)	16.997	
1880	Hrvaška in Slavonija; Ogrska (=Međimurje); Reka	30.791	
1910	Hrvaška in Slavonija; Ogrska (=Međimurje); Reka	49.516	
1921	Hrvaška, Slavonija, Međimurje, otok Krk z občino Kastav; Dalmacija	24.038	0,8
1931	Savska banovina; Primorska banovina	36.920	1,0
1948	LR Hrvaška (brez bujskega okraja v con B STO)	38.734	1,0
1953	LR Hrvaška	43.010	1,1
1961	SR Hrvaška	39.101	0,9
1971	SR Hrvaška	32.497	0,7
1981	SR Hrvaška	25.436	0,6
1991	SR Hrvaška	23.802	0,5
2001	Republika Hrvaška	13.173	0,1

Viri: Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. januara 1921 god., Opšta državna statistika, Sarajevo, 1932, str. 2–3; Stanovništvo predratne Jugoslavije po vjeroispovjesti i maternjem jeziku po popisu 31. 3. 1931. Interna publikacija, serija II, sveska 3, Beograd, 1945; Konačni rezultati popisa od 15. marta 1948. godine, knjiga IX, Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1954; Popis stanovništva 1953, knjiga XI, Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1960; Popis stanovništva 1961, knjiga VI, Savezni zavod za statistiku,

² p, Slovenci na Hrvaškem. Polno ime dopisnika *Slovenskega naroda*, ki se je podpisoval z malo začetnico »p«, je bilo Ferdo Kočevar, sicer dolgoletni finančni uradnik v Zagrebu, doma iz Žalca; psevdonom »p« skriva Ferda Kočevarja Žavčanina, kot navaja tudi Marko Zajc v svoji doktorski nalogi.

³ Analizo številnih demografskih značilnosti Slovencev na Hrvaškem v 20. stoletju, temelječo na popisnih kazalcih, je pripravila S. Mežnarić (1995).

Beograd, 1967; Popis stanovništva i stanova 1971, Statistički bilten 727: Nacionalni sastav stanovništva po opštinama, Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1972; Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1981, Statistički bilten 1295: Nacionalni sastav stanovništva po opštinama, Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1982; Prvi rezultati popisa stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gazdinstava 1991. god. Statistički bilten 1934: Nacionalni sastav stanovništva po opštinama, Savezni zavod za statistiku, Beograd, januar 1992; Popis stanovništva 2001. Stanovništvo prema narodnosti, po gradovima/opštinama, Zagreb, 2002 http://www.dzs.hr/Popis%202001/Popis/H01_02_02/H01_02_02.html (16. novembar 2003).

Poleg splošnega kvantitativnega pregleda Slovencev na celotnem Hrvaškem pa zaslužijo posebno tovrstno pozornost Slovenci, ki so živeli in živijo na hrvaški strani obmejnega pasu. Trditev, da gre tu za specifično situacijo, ki predpostavlja, da se bo ob popisu razmeroma večje število prebivalcev narodnostno opredelilo kot Slovenci, se je pokazala kot točna. Če se zaustavimo le ob podatkih, ki simbolizirajo vez med preteklostjo in sedanjostjo, tj. ob popisu iz leta 1991, je v 17 obmejnih občinah prebivalo 14.580 (0,95 odstotka), to je približno dve tretjini od 23.276 na celotnem Hrvaškem popisanih Slovencev (Kržišnik Bukić, 1997: 21). Potrjeno je tudi pričakovanje, da so v tem pasu številčnejši prebivalci, ki kot Slovenci tam živijo že več generacij.⁴

Slovenci na Hrvaškem so bili vedno predvsem mestno prebivalstvo. Poleg Zagreba in Reke, kjer jih je bilo vedno daleč največ, jih je bilo ob tem ali onem popisu čez 1000 še v treh mestih: Pulju, Splitu in Opatiji. Podajmo tokrat popisni pregled še vsaj za Zagreb in Reko.

Za Zagreb so ti podatki popolnejši, jasnejši:

Tabela 2: Slovenci v Zagrebu, 1880–2001

<i>Leto popisa</i>	<i>Slovensko prebivalstvo</i>	
	<i>število</i>	<i>delež (v %)</i>
1880	3.931	13,45
1890	5.686	15,20
1900	5.990	10,38
1910	5.119	6,85
1921	8.599	4,51
1931	17.627	9,49
1948	17.054	5,30
1953	17.592	4,92
1961	16.859	3,85
1971	12.445	2,17
1981	9.177	1,41
1991	7.186	1,02
2001	3.225	0,41

Viri: Glej tabelo 1

⁴ V drugi polovici leta 2006 se je na INV začela raziskava, ki jo opravlja s kolegom geografom dr. Damirom Josipovičem, ki naj, med drugim, poda primerjavo tudi med številom Slovencev v obmejnih hrvaških občinah med popisoma leta 1991 in 2001. Razpoložljivost raznolikega izvornega gradiva tako iz popisa leta 1991 kot 2001 bo omogočila tudi širše primerjalne rezultate.

Za Reko so popisni podatki natančneje teže izračunljivi, kajti ni se tam pogosteje menjala le politična oblast, temveč so se tudi ljudska štetja odvijala časovno različno in ob drugačnih pogojih. Zato podajam tu za Reko pregled števila in delež Slovencev samo za sedem zadnjih popisov, oz. obdobje po drugi svetovni vojni.

Tabela 3: Slovenci v/na Rijeki/Reki, 1948–2001

<i>Mesto</i>		<i>1948</i>	<i>1953</i>	<i>1961</i>	<i>1971</i>	<i>1981</i>	<i>1991</i>	<i>2001</i>
Rijeka / Reka	št.	3.073	4.748	4.640	4.195	3.194	3.046	1.575
	%	4,47	6,30	4,59	3,17	2,00	1,81	1,09

Z začetkom t. i. modernega štetja prebivalstva, ki ga zaznamujejo, podobno kot v slovenskih tudi v hrvaških deželah, redni v glavnem vsako desetletje ponavljajoči se prebivalstveni popisi, lahko v najboljšem primeru spremljamo seveda le del kvantitativnih kazalcev pojava Slovencev na Hrvaškem. Za spoznavanje dejanskega stanja tega družbenega pojava, vzrokov in vsebinskih posledic določenih sprememb, ki so spremljale in spremljajo njegov razvoj pa je v raziskavo treba vključiti splošno zgodovinsko ozadje tako hrvaške kot slovenske zgodovine, predvsem pa raznovrstne medsebojne stike Slovencev in Hrvatov na literarnem, ideološkem, političnem in drugih življenjskih področjih. Le tak širši metodološki pristop nam lahko omogoči razumevanje ne le številčnih trendov, temveč tudi kvalitativnih kazalcev življenja, vloge in pomena na Hrvaškem živečih Slovencev v preteklosti in sedanjosti.

Pri tem si morda najlažje pomagamo s postopkom periodizacije. Če pojav Slovencev na Hrvaškem v celotnem obdobju od zgodnjega srednjega veka do začetka 21. stoletja grobo periodiziramo, ga lahko spoznavno in analitsko obravnavamo po vsaj devetih sledečih zgodovinsko zaokroženih etapah, sicer karakterističnih za zgodovino Hrvaške:

- obdobje slovanskega doseljevanja in plemenskega teritorialnega umeščanja do 7. stoletja
- srednjeveško fevdalno družbeno obdobje do 16. stoletja
- obdobje turškega ogrožanja hrvaških dežel med 16. in 18. stoletjem kulturni preporod in politično prebujanje na Hrvaškem v obdobju ilirskega gibanja v prvi polovici 19. stoletja
- obdobje močnega kulturnega razvoja in narodnostne ideologije v drugi polovici 19. in v začetku 20. stoletja
- obdobje med obema svetovnima vojnama
- druga svetovna vojna
- obdobje socialistične Jugoslavije
- Republika Hrvaška kot samostojna država

Znotraj omenjenih etap je možna seveda še nadaljnja analitična artikulacija, a je cilj tukajšnjega uvoda zadržati se le na osvetlitvi načina in poti, ki so primerni za tematsko obravnavo pojava, ki sicer je družboslovno specifičen, a vendar je tudi za njegovo spoznavanje in razumevanje bistven kontekst splošnih razvojnih družbenih tokov. In na tej splošni ravni je bila tematika Slovencev na Hrvaškem, bodisi kot zgodovinskega

družbenega pojava bodisi različnih vidikov njihovega obstoja v sodobnosti, predmet že kar intenzivnih raziskav v zlasti zadnjem 15-letnem obdobju. Posledično so dobro vidni tudi rezultati, od posamičnih prispevkov v več zbornikih do monografij, od diplomskih del do doktorskih disertacij. Prav ta od nedavno dobro razvita znanstvena in strokovna ter publicistična, literarna in memoarska produkcija, ki je v zadnje imenovanih segmentih znana že iz 19. stoletja, metodološko omogoča relevantno obdelavo tematike tudi že na primerjalno - individualni ravni. O Slovencih in Slovenkah na Hrvaškem kot posameznikih in posameznicah je seveda tudi že bilo precej raziskovano in zlasti ta spoznanja tudi omogočajo predstavitev tistih najzaslužnejših skozi zgodovino tega družbenega pojava. Ko se odločamo za obravnavo Slovencev na Hrvaškem na individualni ravni in ob tem še primerjalno znotraj pojava kot celote, so sicer obdelave posameznikov seveda ključne, a je za njihovo umeščanje med bolj ali manj zaslužne zraven nujno poznavanje predvsem širšega zgodovinskega družbenega konteksta.

Družbeno zelo zaslužni Slovenci in Slovenke na Hrvaškem skozi zgodovino

Na voljo so različni viri in literatura, ki vodijo raziskovalca k spoznavanju posameznih Slovencev in Slovenk na Hrvaškem v preteklosti. Najprej je treba omeniti publikacije leksikografskega oziroma enciklopedičnega tipa, v našem primeru zlasti *Slovenski biografski leksikon*, *Slovenski primorski biografski leksikon*, *Enciklopedijo Slovenije*, *Hrvatsko enciklopedijo*, *Hrvatski biografski leksikon* in *Hrvatski leksikon*.⁵ V naslednjo kategorijo spada spominska literatura, ki ima hkrati lahko tudi vlogo primarnega zgodovinskega vira, kakršni so zlasti Trdinovi *Hrvaški spomini*. Pravo raziskovalno literaturo pogojno delim v dve skupini, na starejšo in mlajšo. V prvo uvrščam zelo pomembna dela, ki so nastala še pred več kot stoletjem, kot predvsem Barletovi *Slovenski duhovniki v zagrebški škofiji* (1899), pa Lilekovi *Slovenski na tujem službujoči šolniki* (1933), morda še nekoliko mlajšo, a na svojem področju klasično knjigo Petra Borisova *Od ranocelništva do začetka znanstvene kirurgije na Slovenskem* (1977), in druge. Drugo skupino tvori novejša in najnovejša strokovna literatura, ki je nastajala v novih političnih okoliščinah že po razpadu Jugoslavije, in je bolj ali manj projektno zasnovana. Sem sodi, kronološko, na primer Jembrihov prispevek *Prilog proučavanja doprinosa desetorice Slovenaca hrvatskom jezikoslovlju, književosti i kulturi od 16. do 19. stoljeća*, koncipiran in pripravljen za zbornik *Slovenci v Hrvaški*, njegova knjiga *Hrvatsko-slovenske književno-jezične veze* (1991), tudi deset let starejša monografija *Život i dijelo Antuna Vramca. Prilog proučavanju hrvatske književnosti i dijalektologije*, nato zlasti štirje članki o izseljevanju slovenskih izobražencev na Hrvaško avtorice Irene Gantar Godina (2003, 2004a, 2004b, 2005), nato monografije o posameznih Slovencih in Slovenkah, kot je objavljena študija o Zofki Kvedovi Katje Mihurko Poniž *Držno drugačna: Zofka Kveder in podobe ženskosti* (2003) in še veliko drugih.

⁵ Pomembno vlogo ima v Ljubljani nedavno ustanovljeni Inštitut za biografijo in bibliografijo pri ZRC SAZU, ki zbira ter ureja podatke tudi o Slovencih zunaj Slovenije; ob tej priložnosti se zahvaljujem kolegu zgodovinarju Martinu Grumu, ki mi je ljubeznivo pripravil in posredoval iz elektronsko urejene podatkovne baze, kar je v danem trenutku mogel.

Sama se s pomembnejšim raziskovanjem Slovencev in Slovenk kot posameznikov in posameznic na Hrvaškem nisem posebej ukvarjala, bolj me je privlačil širši družbeni kontekst. Toda ko sem se odločila, da se je potrebno podati tudi v raziskovalno polje določnejšega umeščanja posameznikov znotraj pojave kot celote, me je ta odločitev zapeljala v nenačrtovano obsežne raziskave. Tako sem zbrala neko temeljno gradivo za več kot 500 Slovenk in Slovencev, ki so opazno zaznamovali različna področja družbenega življenja na Hrvaškem.⁶ Tokrat podajam poimenski izbor le enega segmenta Slovencev in Slovenk z že omenjenega širšega seznama. Ta izbor pogojno imenujem »Zelo zaslužni Slovenci in Slovenke na Hrvaškem«.

Navajanje le nekaterih in morda neupravičeno izpuščanje drugih posameznikov sem vedno doživljala in doživljam kot določeno objektivno oviro tovrstni predstavitvi in sem se ji, ko je bilo le mogoče, prav zaradi tega izogibala; vsak tak izbor je nujno nehvaležno početje za njegovega avtorja. Pri pričujočem spodnjem seznamu sem se opirala na omembe tistih posameznikov, ki so bili v obstoječi zgoraj navedeni in drugi literaturi po možnosti vsaj dvakrat potrjeni. V veliko pomoč mi je bila že pred 80 leti napisana hrvaška knjiga o znamenitih Hrvatih, med katerimi sem lahko našla cel kup Slovencev ali vsaj po poreklu Slovencev, s čimer so bili ti potrjeni kot zaslužni še z najpomembnejšega, hrvaškega zornega kota, in je bil moj izbor tako bistveno olajšan, ko gre za starejša zgodovinska obdobja. Zaradi predpostavljene zanimivosti podatkov iz omenjene knjige sem po abecednem redu izpisala vsa slovenska imena in jim za tukajšnji namen dodala le kraje njihovega delovanja na Hrvaškem. Ob proslavi tisočletnice Hrvaškega kraljestva je bil v Zagrebu ustanovljen poseben pripravljalni odbor, ki je leta 1925 v luksuzni opremi izdal knjigo velikega formata *Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925 do 1925*, ki je zajemala 300 strani.⁷

Med temi znamenitimi in zaslužnimi Hrvati tako najdemo, vsaj po etničnem ali krajevnem izvoru predpostavljene kot Slovence in Slovenke, naslednje posameznice in posameznike:

Adamić Andrija Ludovik/Adamić Andrej Ludvik (Reka), Ausersperg Ivan (vrhovni poveljnik Vojne krajine), Barle Janko (Zagreb), Bavec Josip – »Čika Jovo« (več krajev na Hrv.), Benigar Ivan (več krajev na Hrv.), Borštnik Ignjat/Borštnik Ignac (Zagreb), Borštnik Sofija Zvonarjeva (Zagreb), Brodnik Matija (več krajev na Hrv.), Celestin Franjo/Fran (Zagreb), dr. Fon Josip (Zagreb), Francelj Bartol (Varaždin), Gerbič Fran (Zagreb), Gladić/Gladić Ivan Bartol (Reka), Gladić Juraj Andrija/Gladić Jurij Andrej (Reka), Gladić N./Gladić N. (Reka), Gostiša dr. Andrija/Andrej (Zagreb), Jenko Slavoj (več krajev v Istri), Kamnikar Josip (Osijek), Kosirnik Ivan (Zagreb), Koželj Franjo (Đakovo), Kveder Zofka (Zagreb), Livadić/Livadić Ferdo (Zagreb), Macun Ivan (Zagreb), Mahnić Antun/Mahnić Anton (Krk), Maljevac Grgur (Varaždin), Mazek Antun/Anton (Požega), Musić August/Musić Avgust (Zagreb), Nučić/Nučić Hinko (Zagreb), Podgorska Čus Vika (Zagreb), Remec August/Avgust (Zagreb), Rijavec Josip (Zagreb),

⁶ To gradivo, ki ga z nadaljnjimi raziskavami še naprej dopolnjujem, bo, upam, lahko uporabno za ustrezno monografijo.

⁷ V Ljubljani knjigo hrani Narodna in univerzitetna knjižnica.

Skube Ana (Zagreb), Souvan Ema (Zagreb), Souvan Ivan (Zagreb), Steklasa Ivan (več krajev na Hrv.), Sunko Milan (Zagreb), Šantelj Saša (Zagreb), Šeringer Vinko (Zagreb), Trstenjak Davorin (Zagreb), Valjavec Kračmanov Matija (Zagreb), Vidmar Milan, Vilhar S. Franjo – Kalski (več krajev na Hrv.), Vilhar Bogomila (več krajev na Hrv.), Volčič Jakov/Volčič Jakob (Istra), Vramec Antun/Anton (Varaždin), Vraz Stanko (Zagreb), Wohlgemuth Filip (več krajev na Hrv.), Zarnik Boris (Zagreb), Žepić/Žepić Sebastijan (Varaždin).

Za področja, ki nekako še niso bila ali še niso dovolj uveljavljena kot pomembna, sem se morala zanašati predvsem na lastno presojo. Pri tem se nisem mogla izogniti tistim pastem, ki so posledica ali mojega pomanjkljivega primerjalnega poznavanja ali preprosto še slabše raziskanosti tu obravnavanega individualnega vidika tematike Slovencev na Hrvaškem. Mozaik, ki ga ponujam, ima gotovo vsaj eno dobro plat. Vzpodbudil bo poznavalce k, upam, konstruktivni kritiki in zaželenim dopolnitvam individualne tematike »zelo zaslužnih Slovencev in Slovenk na Hrvaškem skozi zgodovino« in, upam, prispeval k nadaljnjemu razširjanju že zaznanega sicer dosti širšega kroga pomembnih Slovencev in Slovenk na Hrvaškem. Prav to zadnje pa je bil vsekakor tudi eden od temeljnih namenov tukajšnjega poimenskega podajanja.

Tu obravnavane Slovence in Slovenke sem zaradi boljše preglednosti dodatno razvrstila po nekaterih karakterističnih skupinah, katerih glavna slabost pa je morda v tem, da je mogoče posameznike uvrščati v več skupin. V vsakem konkretnem primeru sem se odločila za tisto, za katero sem ocenila, da je imel v njej posameznik največji pomen za družbeno okolje. Gotovo bi bilo mogoče ali celo pravilneje katerega od teh posameznikov razvrstiti tudi v drugo skupino, a gotovo bo vedno ostalo dejstvo, da so delovali na več različnih področjih.

Pred poimenskim navajanjem sem dolžna predstaviti še kriterije za izbor, uporabljene pri sestavi seznama. Ti kriteriji se ujemajo predvsem: s krajem rojstva v slovenskih deželah/Sloveniji posameznice/-ka, s poreklom njenih/njegovih staršev, z dolžino življenja in delovanja v hrvaških deželah/na Hrvaškem, z objektivnim pomenom delovnega prispevka za družbeno okolje omenjenega posameznika ali posameznice, s krajem njene/njegove smrti (na Hrvaškem). V seznam niso uvrščeni tisti Slovenci in Slovenke, ki so se na Hrvaškem le šolali, bili tam samo občasno prisotni (likovne razstave, koncerti, gledališke predstave, športna tekmovanja) ali pa so na Hrvaškem samo umrli. Prav tako v tem seznamu ni oseb, ki so bile rojene na Hrvaškem, so pa večino svojega življenja preživele v Sloveniji.

»Zelo zaslužni Slovenci in Slovenke na Hrvaškem« so razvrščeni v naslednje skupine:

- Duhovniki in teologi;
- Učitelji, profesorji, šolski nadzorniki;
- Narodni buditelji in narodni aktivisti;
- Raziskovalci in znanstveniki;
- Zdravniki, farmacevti in veterinarji;
- Vojaški častniki;
- Uradniki, odvetniki in notarji;

- Obrtniki in podjetniki;
- Pesniki, pisatelji in publicisti;
- Slikarji, kiparji in arhitekti;
- Glasbeniki, pevci in dirigenti;
- Gledališki in filmski igralci;
- Športniki.

Duhovniki in teologi:

Lamberg, Žiga (?–Ljubljana, 1488), škof in humanist. V 15. st. kanonik v *Zagrebu*. V literaturi se navaja tudi z imenom Sigismund.

Pogačnik, Lovrenc (Kranj, 1698–Zagreb, 1768). V letih 1723–1768 služboval v *Zagrebu*.

Volčič, Jakob (Andrej nad Zmincem, 1815–Zarečje, HR, 1888), duhovnik, jezikoslovec, narodopisec in narodni preporoditelj. Kot duhovnik je več kot 40 let preživel v *Pazinu*, *Veprincu*, *Brseču*, *Voloskem*, *Kastavu*, *Cerovlju*, *Zarečju*.

Golmajer, Urban (Žirovnica pri Jesenicah, 1820–Tomaj, 1905), duhovnik. 1847–1852 bil kaplan v *Roču*, 1852–1854 župnik v *Grimaldi*, 1854–1860 župnik v *Roču* in 1860–1872 župnik v *Brseču* ob Kvarnerskem zalivu. V krajih brez osnovne šole se je ukvarjal tudi s poučevanjem otrok, v *Roču* pa tudi z zdravstvenim izobraževanjem v času kolere.

Vošnjak, Vendelin (Konovo pri Velenju, 1861–Zagreb, 1933), redovnik. Leta 1878 v *Zagrebu* vstopil v frančiškanski red. Pozneje je predaval tudi na bogoslovni šoli v *Varaždinu*, v glavnem pa živel v *Zagrebu*. V postopku za razglasitev za blaženega.

Barle, Janko (Budanje, 1869–Zagreb, 1941), stolni kanonik, narodopisni zgodovinar in glasbeni pisec ter etnobotanik. Po končanem 5. in 6. razredu gimnazije v *Karlovcu* je leta 1886 stopil v semenišče v *Zagrebu*, kjer je 1892 končal študij bogoslovja. Leta 1892 bil kaplan v *Garešnici*, od 1893 katehet v *Zagrebu*, od 1913 pa tajnik zagrebške nadškofije. Bil je član Društva hrvaških pisateljev, član Hrvaškega arheološkega društva in od leta 1921 član JAZU v *Zagrebu*.

Mahnič, Anton (Kobdilj, 1850–Zagreb, 1920), škof, pisatelj, narodni buditelj. V letih 1896–1920 škof na *Krku*.

Srebrnič, Josip (Solkan, 1876–Krki, HR, 1966), škof, zgodovinar, pisatelj, narodni buditelj. Od leta 1923 škof na otoku *Krku*.

Cevc, pater Gabrijel, slovenski minorit v *Zagrebu*. Opravljal misijonsko delo v cerkvi pri sv. Roku. Bil eden glavnih ustanoviteljev in prvi predsednik (1933) Slomškovega prosvetnega društva zagrebških Slovencev.

Jurca, Leopold (Branik, 1905–Koper, 1988), duhovnik. 1929–1945 upravitelj več župnij v hrvaški Istri, 1945–1950 ravnatelj Malega semenišča v *Pazinu*, 1950–1962 župnik in prošt v *Pazinu*.

Hladnik, Janez (Petkovec, 1902–Buenos Aires, 1965), duhovnik. V letih 1930–1936 v *Zagrebu* opravljal bogoslužje izključno med Slovenci. Leta 1936 se je izselil v Argentino.

Gregorič, Jože (Delač, 1908–Stična, 1989). Naslednik Janeza Hladnika v *Zagrebu*, od 1934 do 1939 in med drugo svetovno vojno opravljaj bogoslužje izključno med Slovenci.

Škrinjar, Albin (Sežana, 1896–Zagreb, 1988), duhovnik. 1954–1988 profesor biblicistike in orientalskih jezikov na bogoslovnem učiteljišču v *Zagrebu*.

Deutsch, Ladislav (Vlado) (Legrad, 1929–Zagreb, 1999), protestantski teolog. Od leta 1959 živel v *Zagrebu*, kjer je postal senior evangeličanske cerkve na Hrvaškem, v BiH in Vojvodini. Bil eden od pobudnikov za ustanovitev Protestantske teološke fakultete »Matija Vlačić-Ilirik«. Od njene ustanovitve 1976 je bil redni profesor za sistematično teologijo in cerkveno zgodovino, od leta 1980 pa dekan.

Kuzmič, Peter (Nuskova, 1946–), teolog. V letih 1972–1989 je bil direktor binkoštnega biblično-teološkega inštituta v *Osijeku*, od leta 1989 pa je direktor Evangelijske teološke fakultete v *Osijeku*.

Učitelji, profesorji, šolski nadzorniki:

Rajšp, Anton (Ptuj, 1739–Varaždin, 1786), profesor fizike in nemškega jezika. Od šolskega leta 1733/34 prvi ravnatelj gimnazije v *Varaždinu*, kjer so se šolali številni slovenski dijaki iz Štajerske. Leta 1772 je na Dunaju objavil nemško slovnico v hrvaško-kajkavskem jeziku (*Nemška gramatika oder Anfangsgründe der Deutschen Sprachkunst zum Gebrauche der Croatischen Jugend in der Landes-sprache verfasst*). Rajšp je za potrebe gimnazije nabavil tudi več pripomočkov za poskuse iz fizike, številne učbenike in zemljevide, nekatere zemljevide pa je izdelal sam. Leta 1788 bil imenovan za direktorja za srednje šole v Slavoniji in Vojni krajini.

Kornik, Franjo (Radgona, ?–Zagreb, 1807), učitelj. Najprej je služboval v *Samoboru*, pozneje pa bil ravnatelj na osnovni šoli v *Zagrebu*. Leta 1788 je bil imenovan za šolskega nadzornika v *požeškem okraju*. V hrvaški jezik je prevedel več učbenikov.

Vidic, Štefan (Bled, 1797–Trst, 1862), profesor filozofije. V šolskem letu 1821/22 služboval v *Karlovcu*, nato bil poslan v Galicijo. Leta 1849 je bil premeščen na C. kr. Državno veliko gimnazijo na *Reki* in bil leta 1856 imenovan za direktorja gimnazije. Po navedbah Trdine se Vidic ni nikoli štel za Slovenca ali za Slovana, marveč je bil »le Avstrijec«.

Jarc, dr. Anton (Ajdovec na Dolenjskem, 1813–Ljubljana, 1900). Ob reorganizaciji gimnazij in realk na Hrvaškem leta 1849 je bil imenovan za prvega (začasnega) nadzornika hrvaških gimnazij. Nov. 1851 je bil imenovan za začasnega šolskega svetnika in nadzornika srednjih šol v Slavoniji in Vojni krajini, 1855 pa za stalnega deželnega (zemaljski) nadzornika srednjih šol na Hrvaškem. Leta 1857 mu je bil dodeljen še nadzor grško-vzhodnih oziroma srbskih šol. Čeprav je med svojim službovanjem prispeval h germanizaciji hrvaških šol, ga je mesto Varaždin že leta 1855 »zaradi posebnih zaslug na področju šolstva« imenovalo za častnega meščana, avstrijska vlada pa mu je leta 1867 »za izvrstno službovanje« podelila viteški red Franca Jožefa. V svojem delu *Bachovi huzarji* ga omenja tudi Trdina. Po letu 1860 je bil premeščen v Ljubljano.

Vinkovič, Ivan (Dedonci/Dedenitz, 1822–Zagreb, 1876). Gimnazijo končal v Varaždinu, v Gradcu/Graz pa študij filozofije in prava. V letih 1852–1873 profesor matematike,

fizike in stenografije na Veliki gimnaziji v *Vinkovcih*, 1873–1876 pa na realki v *Petrinji*. Avtor več razprav. Že leta 1862 objavil razpravo *Nekoliko vodil za jugoslovansko stenografijo*.

Premru, Josip (Vrhopolje pri Vipavi, 1809–Gradec/Graz, 1877). Leta 1851 je bil z gimnazije v Gorici poslan v *Zagreb*, kjer je bil najprej imenovan za začasnega ravnatelja, od januarja 1853–avgusta 1860 pa služboval kot ravnatelj Državne velike gimnazije v *Zagrebu*. Leta 1860 bil premeščen v Celje.

Francelj, Bartol (Poljčane, 1821–Varaždin, 1889). Profesor na nižji meščanski realki v *Zagrebu*, profesor za zgodovino in zemljepis na Občinski trirazredni nižji realki v *Varaždinu* (od leta 1856), profesor na C. kr. Veliki gimnaziji na *Reki*. V šolskem izvestju 1856/57 objavil razpravo *Sredstva valjane učiione*.

Valjavec, Matija (Srednja Bela, 1831–Zagreb, 1897), pesnik in jezikoslovec. V letih 1854–1876 bil profesor za latinščino in slovenski jezik na Državni veliki gimnaziji v *Varaždinu*, 1877–1891 pa profesor na Državni veliki gimnaziji v *Zagrebu*. Bil je eden najpomembnejših jezikoslovcev, ki so v 19. st. delovali v hrvaških deželah. V slavistiki skoraj ni bilo področja, s katerim se ne bi ukvarjal (leksikografija, literarna zgodovina, paleografija, folkloristika itd.). Samo za JAZU je napisal več kot 3800 strani različnih leksikografskih prispevkov.

Žepić, Sebastijan (Gozd pri Tržiču, 1829–Zagreb, 1883), slavist in klasični filolog. V letih 1854–1871 profesor latinščine in slavistike na Državni veliki gimnaziji v *Varaždinu*, 1873–1883 pa na Državni veliki gimnaziji v *Zagrebu*. Avtor učbenika za gimnazije *Hrvatske zadaće o skladnji latinskoga jezika*.

Zima, Luka (Podložje, 1830–Varaždin, 1906), slavist in klasični filolog. V letih 1856–1876 učitelj latinščine, grščine in prirodropisa na Srbski veliki gimnaziji v *Sremskih Karlovcih*, 1876–1892 profesor na gimnaziji v *Varaždinu*.

Stožir, Ivan (Sv. Martin na Štajerskem, 1834–Zagreb, 1908). Od leta 1857 bil učitelj za tehnične predmete na nižji meščanski realki v *Zagrebu*, pozneje pa profesor matematike in fizike na Veliki realni gimnaziji v *Zagrebu*. Bil tudi upravitelj meteorološke postaje Grič v *Zagrebu*. Izdal knjigi *Meteorologijska motrenja na kr. Zagrebačkoj realci* (Zagreb, 1867) in *Meteorologijska motrenja* (Zagreb, 1869) ter v hrvaški jezik prevedel Wassmuthovo fiziko. Po njem je poimenovana ena od zagrebških ulic.

Magdič, Franjo (Logarovci, 1830–Zagreb, 1914), stenograf. Od leta 1858 služboval pri krajiškem vojnem gradbenem ravnateljstvu v *Zagrebu*, od 1861 do 1891 pa bil profesor opisne geometrije na Veliki realki v *Zagrebu*. Utemeljitelj hrvatske stenografije, izdal knjigo *Prilagođenje Gabelsbergova stenografičkoga sustava hrvatskomu jeziku* (Zagreb, 1863/64).

Mandelc, Valentin (Kranj, 1837–Karlovac, 1872), profesor, pripovednik in prevajalec. V letih 1859–1863 bil profesor na Državni veliki gimnaziji v *Varaždinu*, v letih 1864–1872 pa ugleden in priljubljen profesor na gimnaziji v *Karlovcu*.

Stare, Josip (Ljubljana, 1842–Ljubljana, 1907), zgodovinar in pripovednik. Od 1867 je bil profesor na srednjih šolah v *Osijeku*, *Slavonski Požegi*, *Varaždinu*, *Bjelovaru* (tudi ravnatelj) in *Zagrebu* (1891–94 začasni ravnatelj višje realke; 1897–1904 ravnatelj realne gimnazije in višje trgovske šole). Avtor razprave *Filosofija historije* (1869).

Križan, Josip (Kokoriči, 1841–Varaždin, 1921), matematik, fizik in filozof. Od 1867 profesor na gimnaziji v *Slavonski Požegi*, v letih 1869–1921 pa na gimnaziji v *Varaždinu*. Avtor razprave *Vriednost i korist dušoslovja za praktičen život i njegov upliv na umjetnost i druge znanosti* (1869).

Marn, Franc (Štanga pri Litiji, 1846–Topusko, 1905). Profesor na Državni veliki gimnaziji v *Zagrebu* ter na nadškofijskem liceju. Napisal vse učbenike za nemški jezik na srbsko-hrvaških šolah. Napisal več učbenikov za nemški jezik in učbenik *Grčki akuzativ usporedjen s latinskim i hrvatskim* (Zagreb, 1873).

Benigar, Ivan (Trnovo pri Ilirski Bistrici, 1845–Radeče, 1920), matematik in fizik. V letih 1872–1876 je bil profesor na Veliki gimnaziji v *Vinkovcih*, po 1876 pa profesor na Veliki državni gimnaziji v *Zagrebu*. Avtor knjige *Osnutak i razvitak fizikalnoga kabineta na kr. Gimnaziji zagrebačkoj, od 1854–1884* (Zagreb, 1885) in več razprav.

Steklasa, Ivan (Prelesje pri Trebnjem, 1846–Šentrupert pri Trebnjem, 1921), slavist in zgodovinar. Kot srednješolski profesor je služboval v *Karlovcu*, bil leta 1876 premeščen v *Slavonsko Požego* in se naslednje leto vrnil v *Karlovac*. Leta 1890 je odšel v *Zagreb*, kjer je do leta 1895 predaval zgodovino in zemljepis na učiteljski šoli, nato pa se zaposlil na C. kr. veliki realki v *Rakovcu*. Avtor več šolskih učbenikov, zemljevidov in prispevkov o kulturnem in političnem življenju na Hrvaškem, katere je v glavnem objavljajal v slovenskih časopisih in revijah.

Gostiša, dr. Ivan (Zagreb, 1857–?), klasični filolog. V letih 1879–1896 poučeval v *Zagrebu*, na *Reki* in v *Rakovcu*. S šolskim letom 1895/96 upravitelj, naslednje leto pa ravnatelj Velike gimnazije v *Senju*. Leta 1903 bil imenovan za deželnega šolskega nadzornika v Slavoniji in Vojni krajini.

Trstenjak, Davorin (Krčevine na Štajerskem, 1848–Zagreb, 1921), pedagog in pisec. Ugledni prosvetni delavec v *Dugi Resi* in učitelj ter ravnatelj Višje dekliške šole v *Karlovcu*, pozneje pa tudi v *Kostanjevici* in *Gospiću*, kjer so ga imenovali za župnijskega nadzornika.

Zavadlal, Mihovil (Gorjansko, 1856–Zadar, 1916). Služboval je kot profesor na gimnaziji v *Pazinu*, od leta 1895 pa bil ravnatelj na gimnaziji v *Dubrovniku*. Leta 1898 bil imenovan za inšpektorja za srednje šole v Dalmaciji in od leta 1913 dvorni svetnik.

Lilek, Emilijan (Zgornja Voličina, 1851–Celje, 1940), zgodovinar in narodopisec. V letih 1902–1909 je poučeval na srednji šoli v *Zadru*. Avtor zelo pomembne knjige *Slovenski v tujini službojoči šolniki* (Celje, 1935).

Narodni buditelji in narodni aktivisti:

V to kategorijo spada večje število Slovencev, bodisi da so se zavzemali za slovensko bodisi za hrvaško narodnostno prebujanje, vendar so v pričujočem seznamu obravnavani v drugih karakterističnih skupinah, zlasti med duhovniki in učitelji.

Macun, Ivan (Trnovci, 1821–Gradec/Graz, 1883), literarni zgodovinar in publicist. Leta 1850 prišel iz gimnazije v Trstu v *Zagreb*, kjer je poučeval grščino na Državni veliki gimnaziji. Avtor učbenika *O koristi gèrkoga jezika* (Zagreb, 1853). Bil je zavzet privrženec ilirizma.

Lipež, Viktor (Vransko, 1835–Vransko, 1902), profesor in pisatelj. Od leta 1863 profesor na Državni veliki gimnaziji v *Zagrebu*, v letih 1877–1892 ravnatelj na C. kr. Vel. realki (od 1882/83 Kr. realni gimnaziji) v *Rakovcu*. V letih 1881–1883 bil imenovan za predsednika »izpitnega poverjenišтва za ljudske in meščanske šole«. Bil tudi zagovornik slovanske in jugoslovanske ideje, narodni aktivist, ki se je zavzemal za dobrobit hrvaško-slovenskih odnosov.

Maček, (Vladimir) Vladko (Jastrebarsko, 1879–Washington, 1964), pravnik in politik. Po očetu bil slovenskega porekla (oče se je preselil na Hrvaško iz Lesičnega, nekdanji okraj Šmarje pri Jelšah). Študij prava je končal z doktoratom v *Zagrebu*. Od 1928 predsednik Hrvatske seljačke stranke, od leta 1939 pa član jugoslovanske vlade. Med letoma 1941–1945 je bil pripornik ustaškega režima. Po letu 1945 se je izselil v ZDA.

Krefl, Janko. Prvi predsednik KPD Slovenski dom Triglav leta 1930 v *Karlovcu*. Med drugo svetovno vojno padel kot žrtev fašizma.

Debevc, France (Trst, 1897–?). Bil je eden prvih članov italijanske komunistične partije, v letih 1936–1940 podpredsednik društva Istra v *Zagrebu*, leta 1939 pa ustanovitelj velike istrske založbe in tednika *Istrski glas*, ki sta bila namenjena beguncem iz Julijske krajine. Po njem je bila poimenovana ena od ulic v *Zagrebu*.

Selan, Anton-Tonče (Labin, 1919–Labin, 1944). Partizan, obesili ga italijanski fašisti. Po njem se v *Labinu* poimenovali eno od ulic – Ulica Antona Selana.

Avsec, Zora (Tolmin, 1902–Reka, 1981). Učiteljica, prva predsednica KPD Bazovice in pobudnica slovenske šole na *Reki* (1950–53).

Miličević, Marinka, rojena Cankar. Slovenska kulturna delavka, knjižničarka in prevajalka. V *Karlovcu* vodi osrednjo slovensko knjižnico na Hrvaškem.

Jerman, Silvin (Ljubljana, 1924–), ekonomist. Od 1930–1949 živel v *Zagrebu*, v letih 1949–1976 v *Karlovcu*, kjer je bil profesor in direktor srednjih šol in podpredsednik slovenskega društva »Triglav«. Od 1979 znova živi v *Zagrebu* in bil v času nekdanje Jugoslavije republiški funkcionar na področju kulture. Je urednik *Novega odmeva* in avtor monografije (skupaj z Ilinko Todorovski) ob 70-letnici Slovenskega doma v *Zagrebu*. Od leta 2006 predsednik Slovenskega doma v *Karlovcu*.

Znanstveniki in strokovnjaki:

Gostiša, dr. Andrej (Črniče, 1821–Zagreb, 1875), pravnik. Leta 1850 postal odvetniški pripravnik na »Academia scientiarum« in na »Juristični akademiji« v *Zagrebu*, 1851 pa redni profesor avstrijskega civilnega prava na »Juristični akademiji« v *Zagrebu*. Leta 1864 bil imenovan za sodnika v banskem svetu in bil kmalu premeščen v *Varaždin*, kjer je postal predsednik sodnega sveta. Tik pred smrtjo je v *Zagrebu* postal načelnik pravosodnega oddelka kraljeve deželne vlade.

Rojc, Anton (Cerkno, 1820–Zagreb, 1876), pravnik. Leta 1851 imenovan za profesorja avstrijskega kazenskega prava na »Juristični akademiji« v *Zagrebu*. Leta 1855 je zaradi nasprotovanja absolutistični oblasti izgubil službo predavatelja. Pozneje postal notar, posvečal pa se je tudi raziskovanju avstrijskega kazenskega prava.

Slade, Josip (Trogir, 1820–1911), dva doktorata iz filozofije in matematike ter trogirski načelnik. Eden izmed prvakov Narodne stranke v *Trogirju*, projektant gledališča v *Šibe-*

niku, v Trogirju pa velikega dviznega mostu (ki je bil zrušen v drugi svetovni vojni). V *Kninu* je s fra Lujom Marunom ustanovil prvi hrvaški arheološki muzej.

Celestin, Fran (Klenik pri Litiji, 1843–Zagreb, 1895), pisatelj in literarni zgodovinar. V letih 1876–1878 gimnazijski profesor v *Zagrebu*, od leta 1878 pa predavatelj za slovan-ske jezike na univerzi (Kr. Sveučilištu) v *Zagrebu*.

Štrekelj, Alojzij (Komen, 1857–Biograd na moru, 1939), vinogradniški strokovnjak. 1880–1895 vodil obnovo vinogradov v *Istri*, v obdobju 1895–1923 pa v *severni Dal-maciji*.

Plohl, Miroslav (Gorica, 1881–Karlovac, 1939), elektrotehnik. Leta 1902 končal vojaš-ko akademijo na *Reki*, nato pa se do 1904 v *Pulju* izpopolnjeval iz elektrotehnike. V le-tih 1925–1939 predavatelj na Tehnični fakulteti v *Zagrebu*.

Sorta, Leopold (Sušak, 1891–Zagreb, 1956), strokovnjak za ladjedelništvo. Po starših Slo-venec s Krasa. V letih 1914–1917 bil konstruktor ladij v ladjedelnici Ganz & Co. Danu-bius na *Reki*. V letih 1919–1953 bil predavatelj na Visoki tehniški šoli v *Zagrebu*, kjer je ustanovil laboratorij za strojništvo in ladjedelništvo.

Zarnik, Boris (Ljubljana, 1883–Zagreb, 1945), biolog. V letih 1918–1948 predavatelj na Medicinski fakulteti v *Zagrebu* in 1919/1920 dekan Medicinske fakultete. Ustanovil in opremil Morfološko-biološki inštitut Medicinske fakultete Univerze v *Zagrebu* in bil 25 let njegov predstojnik. Bil eden od ustanoviteljev Slovenskega doma (1929) v *Zagrebu*.

Beltram, Vladislav (Gorica, 1902–Ljubljana, 1986), gozdarski strokovnjak. Diplomiral leta 1920 na Kmetijsko-gozdarski fakulteti v *Zagrebu*. Od leta 1930 do 2. svetovne voj-ne bil okrajni gozdar na *Braču*, kjer je uspešno pogozdil precejšen del goličav na otoku.

Zavrnik, Fran Ivan (Zgornja Voličina, 1888–Ljubljana, 1963), veterinar. V letih 1921–1941 redni profesor za histologijo na Veterinarski fakulteti v *Zagrebu*. Prvi predsednik Slovenskega doma v *Zagrebu*.

Jeglič, Ciril (Gabrovka pri Litiji, 1897–Radovljica, 1989), agronom. Leta 1922 diplomiral na Kmetijsko-gozdarski fakulteti v *Zagrebu*. Pozneje bil tudi med ustanovitelji vrt-narske šole v *Božjakovini* pri *Zagrebu*. Uvedel je sodobno urejanje javnih nasadov; znane so njegove urbanistično-hortikulturene ureditve v *Zagrebu* (Krešimirov trg) ter na Brionih.

Tavčar, Aleksander Alois (Ljubljana, 1895–Zagreb, 1979), agronom in genetik, akade-mik. Od 1922 deloval v *Zagrebu*, najprej kot predstojnik zavoda za žlahtnjenje rastlin, nato kot univerzitetni učitelj (večkrat dekan Kmetijsko-gozdarske fakultete). Je eden od utemeljiteljev genetike in žlahtnjenja rastlin. Aktivist v Slovenskem domu v *Zagrebu*.

Makuc, Josip (Solkan, 1897–Zagreb, 1958), kemijski tehnolog. Leta 1923 opravil pro-fesorski izpit iz kemije, matematike in fizike na univerzi v *Zagrebu* in bil do leta 1928 asistent za fiziko na fizikalno kemijskem inštitutu. Pozneje bil zaposlen v kemični in-dustriji (Karlovac) in kot profesor na tehnični srednji šoli v *Zagrebu*. Izdelal načrt za tehnološki proces tovarne joda v *Sisku* (zgrajena 1956).

Kogoj, Franjo (Kranjska Gora, 1894–Kranjska Gora, 1983), zdravnik dermatovenero-log. Od 1926 živel v *Zagrebu* in delal kot predstojnik Klinike za kožne in spolne bolezn-i ter predstojnik katedre za dermatovenerologijo na Medicinski fakulteti v *Zagrebu*. Leta 1932 bil izvoljen za rednega profesorja. Na tem mestu je ostal (s prekinitvijo med 2. svetovno vojno) vse do upokojitve leta 1965.

Dolenc, Anton (Celovec, 1905–Zagreb, 1984), elektrotehniški strokovnjak. V letih 1939–1976 je bil redni profesor na Fakulteti za elektrotehniko v *Zagrebu*. V letih 1927–1945 je bil tudi direktor obrata Siemens v okviru elektroindustrije Hrvaške, pozneje pa tehnični direktor in svetnik podjetja Rade Končar.

Kump, Marija (Moravci, 1915–Zagreb, 1985), biologinja. Diplomirala (1942) in doktorirala (1948) v *Zagrebu*. Od 1945 zaposlena na Zavodu za selekcijo rastlin, genetiko in metode raziskovanja v *Zagrebu*.

Boncel, Marko (Nürnberg, 1913–), tekstilni strokovnjak. Leta 1936 diplomiral iz strojništva v *Zagrebu*. V letih 1946–1948 bil predstojnik tekstilnega laboratorija na Inštitutu za industrijska raziskovanja v *Zagrebu*, v letih 1948–1981 pa izredni profesor in vodja predilskega oddelka na Tehniški tekstilni šoli v *Zagrebu*.

Devidé, Zvonimir (Lenart v Slovenskih goricah, 1921–), biolog, rastlinski fiziolog in citolog. Od leta 1947 deloval na Naravoslovno-matematični fakulteti v *Zagrebu*, kjer je leta 1954 doktoriral, v letih 1970–1986 pa bil redni profesor. V letih 1954–1973 vodil laboratorij za elektronsko mikroskopijo na Inštitutu Rudjer Bošković, v letih 1965–1974 pa oddelek za elektronsko mikroskopijo na Inštitutu za biologijo univerze v *Zagrebu*.

Petre, Fran (Repnje, 1906–Ljubljana, 1978), literarni zgodovinar. V letih 1950–1975 predaval na katedri za slovenski jezik in književnost na Filozofski fakulteti v *Zagrebu*. Je avtor več razprav, tudi obsežne knjige *Poskus ilirizma pri Slovencih*.

Pirš, Jože (Trbovlje, 1925–), metalurg. V letih 1951–1961 bil zaposlen v tovarni Torpedo na *Reki*, nato od 1961 predavatelj na Tehnični fakulteti na *Reki* (od leta 1971 redni profesor). Leta 1974 prejel hrvaško nagrado Nikole Tesle za znanstveno delo.

Teplý, Ermin (Velika Loka pri Trebnjem, 1902–Zagreb, 1991), rudarski strokovnjak. V letih 1952–1972 poučeval na Rudarsko-geološko-naftni fakulteti v *Zagrebu*. Leta 1987 mu je zagrebška univerza podelila častni doktorat.

Pucher-Petković, Terezija (Ljubljana, 1929–), biologinja. V letih 1953–93 zaposlena na Inštitutu za oceanografijo in ribištvo v *Splitu*; od leta 1974 znanstvena svetnica, 1965–1993 vodila laboratorij za fitoplankton in 1979–93 oddelek za biologijo.

Pogačnik, Jože (Kovor pri Tržiču, 1933–Maribor, 2002), literarni zgodovinar in teoretik, kritik, publicist in urednik. Leta 1963 doktoriral in do leta 1969 predaval na univerzi v *Zagrebu*, v letih 1981–1991 pa slovensko književnost in primerjalno jugoslavistiko na univerzi v Osijeku. Razvil je primerjalno jugoslavistiko kot samostojno raziskovalno smer.

Mirnik, dr. Mirko (Zagreb, 1942–Zagreb, 2005), svetovno znani anorganski radiokemik.

Vabušek, Martin (Mursko Središče, 1921–). Doktor medicinskih znanosti in profesor interne medicine na Medicinski fakulteti v *Splitu*. Od leta 1964 šef službe za interne bolezni Medicinskega centra v *Zadru*.

Zdravniki, farmacevti in veterinarji:

Šporer, Jurij Matija (Karlovac, 1795–Reka, 1884), zdravnik in publicist. Po diplomi iz filozofije in medicine je v letih 1819–1822 služboval kot zdravnik v *Karlovcu*. Pozneje

je bil politik v *Bakru*, nato prvi mestni fizik na *Reki* in več let okrajni fizik v *Splitu*. Od leta 1850 je kot zdravnik služboval v *Opatiji*, *Kastavu* in *Veprincu*. Bil je tudi eden od snovalcev zdraviliške dejavnosti v *Opatiji*.

Hafner, Josip (Vitis, Avstrija 1843–1908 Zagreb), v Gradcu/Graz končal magisterij ranočelnštva, porodništva in zobnega zdravstva. Leta 1866 je bil izbran za mestnega zobozdravnika v *Zagrebu*. Bil je prvi in dolga leta edini zobozdravnik v *Zagrebu*.

Krištof, Radoslav (Metlika, 1842–Pristava pri Klanjcu, HR, 1904), zdravnik in veterinar. Najprej je kot zdravnik služboval v *Hrvatskem Zagorju*, po letu 1880 pa kot veterinar na Hrvaškem in v Slavoniji (največ v *Zagrebu* in *Križevcih*).

Kosirnik, Ivan (Studenice na Štajerskem, 1847–Zagreb, 1924), zdravnik. Primarij internega oddelka in ravnatelj Bolnice sester usmiljenk v *Zagrebu*. Bil član Zbora zdravnikov Kraljevine Hrvatske in Slavonije ter društva zdravnikov na Kranjskem.

Fon, Josip (Studenice pri Poljčanah, 1846–Zagreb, 1899), šef kirurškega oddelka Bolnice Usmiljenih bratov v *Zagrebu*, potem pa fizik zagrebške županije. Bil je tudi med ustanovitelji Hrvaškega sokola in njegov predsednik. Po njem poimenovana ena od ulic v *Zagrebu*.

Lušicky, Karel (Gorenje Ležeče, 1892–Ljubljana, 1958), zdravnik internist. V letih 1920–1940 je služboval na Medicinski fakulteti Univerze v *Zagrebu*, v letih 1945–1950 pa bil primarij na interni kliniki v *Zagrebu*. Slovenski aktivist v *Zagrebu*.

Šavnik, Pavel (Kranj, 1882–Zagreb, 1924), zdravnik dermatovenerolog, priznan učitelj, strokovnjak in znanstvenik. Bil je potomec znane kranjske Šavnikove zdravniške družine. Od leta 1923 živel v *Zagrebu*, kjer je istega leta postal redni profesor za dermatologijo in venerologijo na Medicinski fakulteti. V šolskem letu 1924/25 je bil izbran za dekana Medicinske fakultete.

Travner, Leo (Ljubljana, 1893–Zagreb, 1963), zdravnik. Po končanem študiju v Gradcu/Graz je delal na Inštitutu za balneologijo in fizikalno terapijo Nevropsihijatrične klinike v *Zagrebu* ter predaval na Medicinski fakulteti. V letih 1926–1936 je bil strokovni sodelavec v farmacevtski industriji ter urednik *Terapeutskega vjesnika* in *Zubarskog vjesnika*.

Kordaš, Boštjan (Goriče/Görtschach, 1899–Kamnik, 1990), veterinar. Diplomiral (1925) in doktoriral (1927) na Veterinarski fakulteti v *Zagrebu*. Pozneje se je do sredine 30. let 20. st. z bakteriologijo, s serologijo in proizvodnjo cepiv proti živalskim boleznim ukvarjal v serumskem zavodu v *Križevcih* na Hrvaškem.

Kogoj, Franc (Kranjska gora, 1894–1983), zdravnik dermatovenerolog. Asistent profesorja Tryba v Brnu in Pavla Šavnika v *Zagrebu*. Leta 1941 je bil upokojen zaradi političnih razlogov, leta 1945 pa spet prevzel vodstvo Klinike za kožne in spolne bolezni. Večkrat je bil dekan in prodekan Medicinske fakultete v *Zagrebu*. Poleg zagrebške klinike je od leta 1955 do 1964 vodil tudi Dermatovenerološko kliniko v Ljubljani. Od leta 1966 je bil direktor Inštituta za klinična medicinska raziskovanja v *Zagrebu*. Od leta 1947 je član Akademije znanosti in umetnosti v *Zagrebu*, v letih 1950–1958 oddelčni tajnik in od leta 1958 podpredsednik Akademije. Bil urednik nekaj časopisov ter objavil okrog 200 znanstvenih publikacij v raznih jezikih.

Vesenjak-Hirjan, Jelka (Ljubljana, 1913–Zagreb, 1992), zdravnica mikrobiologinja. Leta 1942 diplomirala na Medicinski fakulteti v *Zagrebu*, kjer je bila zaposlena med letoma 1945–1975.

Kresnik, Franjo (Dunaj, 1869–1943, Reka), zdravnik. Medicino študiral v Innsbrucku, že kot deček pa se je na *Reki* želel učiti igrati violino. Na Reki je imel ordinacijo, poleg tega pa je kot amaterski violinist začel preučevati izdelavo orgel in violin ter ustanovil laboratorij za izdelavo violin. Njegovi instrumenti so po mnenju strokovnjakov dosegli kakovost Guarnerijevih in Stradivarijevih violin.

Mikič, Fedor iz Celja. Univerzitetni profesor medicine in vodja oddelkov za vitalno statistiko na Šoli narodnega zdravja v *Zagrebu*. Bil tudi slovenski narodni aktivist v *Zagrebu*.

Dežman, Ivan je avtor prvega hrvaškega medicinskega slovarja. Bil je tudi urednik Vijenca. Po njem poimenovana ulica v *Zagrebu*.

Vojaški častniki:

Herman II. Celjski (?–Bratislava, 1435) je zaradi zaslug za zmago v bitki pri Nikopolu (1396) dobil od ogrskega kralja Sigismunda Luksemburškega v dar mesto *Varaždin* in nekatera druga posestva. Leta 1405 je za 48.000 dukatov od Sigismunda kupil še *Čakovec* in vso *Međimurje*. Sigismund je pozneje Hermana imenoval za bana Dalmacije, Hrvaške in Slavonije, s čimer je celjski grof dobil dedno banstvo tudi v hrvaških deželah. Bil je upravitelj zagrebske škofije, v letih 1406, 1407 in 1433 pa je imel za svoje mesto tudi Gradec (Zagreb).

Herbert VIII. Turjaški, tudi **Auersperg**, Ivan (Dunaj, 1528–Donji Budački, 1575), vrhovni poveljnik hrvaške in slavonske Vojne krajine, deželni glavar Kranjske. Leta 1548 je bil imenovan za glavarja mesta *Senj*, leta 1557 pa povišan v namestnika poveljnika hrvaške in slavonske Vojne krajine. Leta 1566 ga je cesar za uspehe v bojih proti Turkom nagradil s funkcijo deželnega glavarja Kranjske in vrhovnega poveljnika Vojne krajine. Veliko prispeval k utrditvi boljše organizacije *Vojne krajine*.

Lenkovič, Jurij (Otočec, ?–Ljubljana, 1601), vojaški poveljnik in deželni glavar. Sin znanega vojaškega poveljnika Ivana Lenkoviča iz Like. V letih 1578–1593 je bil uskoški stotnik v *Senju*, od 1593 pa poveljnik vojske v *Hrvaški vojni krajini*.

Haus, Anton (Tolmin, 1851–Pulj, 1917), vojaški častnik, veliki admiral. Leta 1869 se je vpisal na Vojno pomorsko akademijo na *Reki*, pozneje pa služboval v *Pulju*.

Globočnik, Gustav (Brestanica, 1859–Gradec/Graz, ?), podmaršal avstro-ogrske vojske. V letih 1888–1996 služboval v 79. pehotnem polku v *Otočcu* (Lika). V letih 1904–1909 bil poveljnik bataljona v 87. pešpolku v *Pulju* (in Trstu).

Tomšič, Janez (Postojna, 1909–Split, 1987), vojaški častnik, kontraadmiral. V letih 1928–1931 je obiskoval Vojnopomorsko akademijo v *Dubrovniku*, nato pa 1931–1941 služil v jugoslovanski kraljevi vojni mornarici. Po 2. svetovni vojni služboval v jugoslovanski vojni mornarici v *Splitu* in *Šibeniku*.

Rustja, Franjo-Čanči (Trst, 1916), viceadmiral. Leta 1940 končal šolanje na Pomorski vojaški akademiji v *Dubrovniku*, nato pa se 1956–1958 izpopolnjeval na Višji pomorski

vojaški akademiji v *Splitu*. Pozneje služboval v več krajih ob jadranski obali; med drugim je bil načelnik šolskega centra jugoslovanske vojne mornarice v *Pulju* in načelnik inštituta za mornariško oborožitev v *Zagrebu*.

Kopinič, Josip (Radoviči, 1911–Ljubljana, 1997), gospodarstvenik in vojaški častnik. V letih 1952–1964 je bil direktor ladjedelnice Uljanik v *Pulju*. Zaupnik Josipa Broza Tita.

Žabkar, Anton (Beograd, 1935–), mornariški častnik, vojaški strokovnjak. V *Divuljah pri Splitu* končal Vojaško pomorsko akademijo (1957) in Višjo vojaško pomorsko akademijo (1967). V letih 1983–1986 bil redni profesor na Mornariški vojni akademiji v *Splitu*, v letih 1986–1991 pa delal kot znanstveni svetnik na Ladjarskem inštitutu v *Zagrebu*.

Tominc, Ivo (Strane, 1934–Razdrto, 1992), vojaški častnik, generalpodpolkovnik. Od 1985 pomočnik poveljnika 9. armade JLA oziroma (od 1989) 5. vojaškega območja v *Zagrebu*.

Kolšek, Konrad (Šibenik, 1933–), generalpolkovnik JLA. V letih 1989–1991 komandant 5. armadnega območja v *Zagrebu*.

Uradniki, odvetniki in notarji:

Ulepič (tudi Ullepitsch), Karel Aleksander Adam (Žužemberk, 1811–Karlovy Vary, 1862), pravnik. V 50. letih 19. st. (od 1853) vodil izvajanje zemljiške odveze na Hrvaškem in bil predstojnik višjega urbarskega sodišča v *Zagrebu*.

Kočevar, Ferdo (Žalec, 1833–Gradec/Graz, 1878), publicist. Sredi 50. let. 19. st. se je kot uradnik zaposlil pri državnem računovodstvu v *Zagrebu*. Dolgoletni dopisnik ljubljanskega časopisa *Slovenski narod* iz Zagreba.

Lapajne, Valentin (Vojsko, 1843–Zagreb, 1921), gradbenik. V letih 1866–1898 bil strokovnjak za vodne objekte pri deželni vladi v *Zagrebu*.

Pipan, Rudolf (Črni Vrh nad Idrijo, 1895–Ljubljana, 1975), gozdarski strokovnjak. Leta 1922 diplomiral, leta 1937 pa doktoriral na Kmetijsko-gozdarski fakulteti v *Zagrebu*. V letih 1922–1938 služboval na Hrvaškem kot vodja gozdne uprave v *Čazmi* in *Bjelovaru*.

Hribernik, Engelbert (Ljubljana, 1901–Ljubljana, 1975), kemijski tehnolog. Od leta 1926 je bil zaposlen v cementarni Dalmacija v *Kaštel Sućurcu*, po letu 1945 pa bil imenovan za tehničnega direktorja dalmatinskih cementarn v *Splitu*.

Marušič, Branko (Planina pri Postojni, 1926–Golnik, 1991), znani arheolog. V letih 1948–1989 zaposlen v Arheološkem muzeju za Istro v *Pulju*.

Rotar, Marijan (Trbovlje, 1927–Pulj/Pula, 2003). Po 2. svetovni vojni živel in deloval v *Pulju*. Bil pomemben turističen delavec (direktor Putnika in Generalturista), predavatelj na Ekonomski šoli in idejni oče ter in ustanovitelj Filmskega festivala v *Pulju*. Dobitnik mnogih nagrad.

Obrtniki in podjetniki:

Adamič, Andrej Ludvik (Reka, ?–Reka, 1828), znani trgovec in ugledni meščan z *Reke*. Leta 1802 postal reški svetnik, 1809 poveljnik reške mestne garde, leta 1825 pa zastopnik Reke v ogrskem parlamentu. Leta 1906 je zgradil gledališče na Reki.

Šašel, Jakob (Kapla na Dravi/Kappel an den Drau, 1832–Karlovac, 1902), puškar. Od leta 1857 živel v *Karlovcu*.

Gorup, Jožef (Josip), Slavinski (Slavina pri Postojni, 1834–Reka, 1912), podjetnik in mecen. Leta 1876 na *Reki* ustanovil lastno podjetje, ki se je ukvarjalo z zakupom davkov in prevzemanjem večjih javnih del, hotelirstvom in finančnimi posli. Bil je mecen slovenske kulture na Reki; KPD Bazovica podaril hišo.

Bizjak, Vilim, med 1. in 2. svetovno vojno najbolj znani industrialec v *Zagrebu*, proizvajalec dvopeka in piškotov. Bil je tudi mecen zagrebških Slovencev.

Jakil, Andrej, med 1. in 2. svetovno vojno ustanovil veliko tovarno usnja v *Karlovcu*; bil je znani trgovec s čevlji v središču Zagreba.

Kocjančič, Karlo (Škedenj/Servola, 1901–Reka, 1970), fotograf. Leta 1948 se je preselil na *Reko*, kjer je v več ustanovah vodil fotografske oddelke.

Pesniki, pisatelji in publicisti:

Vramec, Anton, tudi Antun Vramec (Ormož, 1538–Varaždin 1587), duhovnik, pisec, začetnik kajkavske književnosti. Po študiju na Dunaju in v Rimu (doktoriral iz teologije in filozofije) je poleti 1567 prišel v *Zagreb*. Leta 1568 postal kanonik in se vključil v politično ter kulturno življenje v banski Hrvaški. V *Zagrebu* je služboval do leta 1573, ko je postal arhdiakon v *Varaždinu*. Nato je bil v letih 1578–1580 župnik v Brežicah, 1580–1582 pa arhdiakon v Dubici. Leta 1582 so mu vzeli kanoniško čast in vse beneficije, ker se ni hotel odreči svoji družini. V letih 1582–1584 je bil župnik v *Stenjevcu*, 1584–1587 pa v *Varaždinu*. Leta 1578 je izdal zgodovinsko delo *Kronika vezda znovich zapravljenia Kratka Szlouenzkim iezikom* (1578), prvo izvirno knjigo v kajkavskem narečju. Leta 1586 je izdal še knjigo *Postilla na vsze leto*.

Maljevac, Jurij, redovniško ime Gregor Kapucin (Vinica, 1734–?, 1754), pisatelj in pesnik. Leta 1755 je v *Zagrebu* stopil v kapucinski red, bil leta 1760 posvečen v duhovnika in pozneje postal predstojnik kapucinskega samostana. Kljub ukinitvi kapucinskega reda (1786) je v *Zagrebu* živel do leta 1800. Nato je odšel med kapucine v *Varaždin*, kjer je ostal do smrti. Je avtor 19 del, napisanih v kajkavskem narečju; od teh jih je 18 izšlo v *Zagrebu*, eno pa na Ptuj.

Vraz, Stanko, prvotno ime Jakob Fras ali Frass (Cerovec Stanka Vraza, prej Cerovec pri Ljutomeru, 1810–Zagreb, 1851), pesnik, narodopisec, zbiralec ljudskih pesmi in glasbeni kritik. Od leta 1839 živel in ustvarjal v *Zagrebu*. Bil tudi urednik časopisa *Kolo* (v letih 1842, 1843, 1847 in 1850).

Trdina, Janez (Mengeš, 1830–Novo mesto, 1905), pisatelj, zgodovinar in narodopisec. V letih 1853–1855 je bil suplent na gimnaziji v *Varaždinu*, v letih 1855–1866 pa profesor na *Reki*. V svojih delih je veliko pisal o Kranjcih in Slovencih na Hrvaškem.

Musič, Avgust (Krka, 1856–Zagreb, 1938), jezikoslovec, klasični filolog. Leta 1880 je diplomiral, leta 1885 pa doktoriral na Filozofski fakulteti v *Zagrebu*. V letih 1879–1894 bil učitelj na Državni veliki gimnaziji, v letih 1894–1924 pa predavatelj in dekan na Filozofski fakulteti v *Zagrebu*. Je avtor 4 knjig, 70 znanstvenih razprav, 10 učbenikov in več drugih prispevkov. Leta 1887 spisal hrvaško-slovenski slovar v izdaji Matice hrvatske. Bil je tudi urednik *Nastavnega Vjesnika* (knj. V–XII).

Souvan, Ivan (Ljubljana, 1848–1912, Zagreb), novinar in prevajalec. Leta 1884 je prišel v *Zagreb*, kjer je delal v uredništvu časopisa *Agramer Zeitung*. Izdal je tudi zbirko novel z naslovom *Vier Novellen aus dem Südschlawischen Leben*, ki jo je prevedel iz hrvaškega jezika.

Oblak, Vatroslav (Celje, 1846–?, 1896), dialektolog. Čeprav je živel v Sloveniji, je veliko prispeval k dialektološkim raziskavam hrvaškega jezikoslovja. Ukvarjal se je zlasti s fonetičnimi značilnostmi ter prikazom morfologije posameznih del hrvaških piscev (Šimunić, Krajačić, Milovac idr.) ter slovenskih piscev, ki so ustvarjali na Hrvaškem (Vramec).

Kveder, Zofka, por. Jelovšek in Demetrović (Ljubljana, 1878–Zagreb, 1926), pisateljica, prevajalka, urednica, bojevnica za pravice žensk V letih 1906–1926 delovala v *Zagrebu*. Ustanoviteljica revije *Jugoslavenska žena*.

Ilešič, Fran (Videm ob Ščavnici, 1871–Ljubljana, 1941), literarni in kulturni zgodovinar, publicist in pedagog. Leta 1914 je bil na univerzi v *Zagrebu* (Kr. Sveučilištu) habilitiran za docenta, 1919 pa za rednega profesorja za slovenski jezik in slovensko književnost. Leta 1907 mu je Matica hrvatska objavila tri dela: *Slovenske novele in povesti*, *Slovenski jezik in Popis običajnih slovenskih riječi*. Bil privrženec novoilirizma.

Plevnik, Danko (Karlovac, 1951–), novinar in publicist. Je slovenskega porekla; njegov ded Dobravec Ivan Plevnik in oče sta bila rojena v *Zagrebu* (njihovi predniki pred kmečkim uporom v 16. stoletju pobegnili iz Vidma pri Krškem na Hrvaško). Živi v *Karlovcu* in *Splitu*, publicist in kolumnist splitskega časopisa *Slobodna Dalmacija*, dr. politoloških znanosti in avtor več knjig, med njimi *Slovenci na Hrvaškem* (1998). Hrvaško novinarsko društvo ga je leta 1991/92 razglasilo za novinarja leta.

Potokar, Anton (? na Dolenjskem, 1908–Zagreb, 1985), esejist, literarni kritik, publicist, prevajalec. V *Zagrebu* živel od leta 1947 do smrti. Društvo slovenskih književnikov in prevajalcev je leta 1987 ustanovilo nagrado »Potokarjeva listina«.

Petelin, Ruža Lucija (Trst, 1905–Zagreb, 1974), pesnica in prevajalka, književnica za otroke in mladino. Ukvarjala se je tudi s slikarstvom.

Slikarji, kiparji in arhitekti:

Bergant, Fortunat, tudi Wergant (Mekinje, 1721–Ljubljana, 1796), slikar. Njegova najstarejša ohranjena dela iz sredine 18. st. se nahajajo v cerkvah v Liki (*Sinac*, *Lešće*, *Otočac*).

Stroj, Mihael, tudi Stroy (Ljubno, 1803–Ljubljana, 1871), slikar. V letih 1830–1842 ustvarjal v *Zagrebu*, *Samoboru* in *Varaždinu*. Eno njegovih najbolj znanih del je portret Stanke Vraza.

Hudoklin, Radoje (Šentjernej, 1896–Murska Sobota, 1956), kipar, restavrator, pedagog, knjižničar Nakića v *Zagrebu*.

Glasbeniki, pevci in dirigenti:

De Pavonibus, Franciscus (Ljubljana, 1. pol. 15. st.–?), organist. Prvi znani glasbenik slovenskega rodu je bil v letih 1463–1483 nadškofijski organist in notar v *Dubrovniku*.

Gerbič, Fran, tudi Gerbic (Cerknica, 1840–Ljubljana, 1917), skladatelj in operni pevec. V letih 1869–1878 je bil prvak novoustanovljene hrvaške Opere v *Zagrebu*. Do leta 1886 direktor gledališča in opere na *Reki*. Zaslužen za razvoj tako hrvaške kot tudi slovenske operne umetnosti.

Vilhar, Sefarin Franjo-Kalski (Senožeče, 1852–Zagreb, 1928), skladatelj. V obdobju od leta 1881 do 1891 deloval kot kapelnik, zborovodja ali zasebni glasbeni učitelj v *Karlovcu*, *Splitu*, *Sisku* in *Gospiću*. Od 1891 je bil v *Zagrebu* glasbeni učitelj v zgornjem plemiškem kolegiju in orglar v cerkvi sv. Marka. Avtor treh oper in dveh operet.

Pollak, Irma (Ljubljana, 1875–Zagreb, 1931), operna pevka in igralka. Od leta 1900 pevka in igralka v Hrvaškem narodnem gledališču v *Zagrebu*.

Križaj, Josip (Vevče, 1887–Zagreb, 1968), operni pevec. Od 1913 je bil z manjšimi prekinitvami (1919–1920, *Osijek*) zaposlen v Operi v *Zagrebu*.

Polič, Mirko (Trst, 1890–Ljubljana, 1951), muzikolog, dirigent in skladatelj. V letih 1914–1923 dirigent v Operi v *Osijeku*. Od leta 1918 direktor osiješke Opere in pobudnik ustanovitve Društva za napredek glasbe in umetnosti, ki je ustanovilo glasbeno šolo v *Osijeku*. V letih 1923–1924 dirigent v Operi v *Zagrebu*.

Rijavec, Josip, umetniško ime José Riavez (Gradišče ob Soči/Gradisca d'Isonzo, 1890–Beograd, 1959), operni in koncertni pevec. V letih 1916–1922 in 1924–1929 bil pevec v Hrvaškem narodnem gledališču v *Zagrebu*.

Šimenc, Mario (Gorica, 1896–Zagreb, 1958), operni pevec. V letih 1924–1941 je bil prvak Opere v *Zagrebu*. Občasno nastopal tudi v *Osijeku*.

Kumar, Srečko (Kojško, 1888–Portorož, 1954), glasbeni pedagog in zborovodja. V letih 1927–1936 je bil profesor na Glasbeni akademiji in Glasbeni šoli Lisinski v *Zagrebu*. Bil je tudi izdajatelj glasbene publikacije *Grlica*.

Unger, Maks (Središče ob Dravi, 1888–Maribor, 1962), dirigent. V 30. in 40. letih 20. st. bil dirigent v Filharmoničnem društvu v *Osijeku* in Filharmoniji v *Splitu*.

Gostič, Josip (Homec pri Domžalah, 1900–Ljubljana, 1963), operni pevec. V letih 1937–1951 bil prvi tenorist Opere v *Zagrebu*.

Francl, Ivan (Ljubljana, 1907–Zagreb, 1987), operni pevec. Študiral na Glasbeni akademiji v *Zagrebu*. Od leta 1945 nastopal v *Zagrebu*.

Gorenšek Ivan-Janez, dirigent, glasbeni pedagog in aktivist Slomškovega prosvetnega društva v *Zagrebu*. Pred drugo svetovno vojno se je podpisoval z imenom Janez, da bi s tem močneje poudaril slovensko narodnostno dimenzijo svoje dejavnosti v zagrebškem javnem življenju.

Žunec, Noni (Maribor, 1921–Zagreb, 2004), operni in koncertni pevec. Diplomiral (1949) na Akademiji za glasbo v *Zagrebu*. V letih 1948–1981 eden vodilnih pevcev zagrebške Opere.

Kaplan, Josip (Krško, 1894–Lovran, 1996), skladatelj, pedagog in dirigent. Na Hrvaškem od živi od leta 1949. Največ je deloval v *Pulju* in na *Reki*.

Ravnik-Kosi, Ruda (Ljubljana, 1944–), harfistka. V letih 1971–1992 bila izredna profesorica na Glasbeni akademiji v *Zagrebu*.

Nolli, Josip (1841–1902), 15 let baritonist v *Zagrebu*.

Detiček, Prerad (Zagreb, 1931–), vsestranski glasbenik, deloval v vseh glavnih orkestarih in filharmoniji, pedagog, član Slovenskega doma v *Zagrebu*.

Gledališki in filmski igralci:

Borštnik, Ignacij (Cerklje na Gorenjskem, 1858–Ljubljana, 1919), gledališki igralec, režiser, pedagog in dramatik. Od 1895 do 1919 bil igralec v Drami HNK v *Zagrebu*. Borštnikov prihod je pomenil začetek dolgoletne prakse angažiranja in tudi udomačevanja slovenskih dramskih, posebno glasbenih umetnikov v zagrebškem gledališču ter v nekaterih drugih hrvaških gledališčih.

Borštnik, Zofija, Zvonarjeva (Ljubljana, 1868–Zagreb, 1948), gledališka igralka. V obdobju 1895–1902 in leta 1913 članica Drame v *Zagrebu*, leta 1912 pa je bila igralka gledališča v *Osijeku*. Od sredine 20. let 20. st. živela v *Zagrebu*.

Nučič, Hinko (Ljubljana, 1883–Zagreb, 1970), gledališki igralec in režiser. V letih 1912–1918 in 1921–1954 je v *Zagrebu* deloval kot igralec in režiser. Bil je tudi predsednik Slovenskega doma v *Zagrebu*.

Podgorska, Vika, pravo ime **Čus-Nučič** Hedvika (Mače, Matschach, A, 1898–Maribor, 1984), gledališka igralka. V letih 1921–1958 bila igralka v Hrvaškem narodnem gledališču v *Zagrebu*.

Pregarc, Rade (Rojan/Roiano, 1894–Reka, 1952), gledališki režiser in igralec. V letih 1921–1927 bil igralec in režiser v gledališču (Narodno kazalište za Dalmacijo) v *Splitu*, kjer je bil režiser in scenograf za približno 70 uprizoritev. Bil je »duša i glavni pokretački motor« gledališča. Ustanovil tudi igralsko šolo. Je najbolj vsestranska osebnost, ki je delovala v splitskem gledališču: režiser, scenograf, igralec, voditelj igralске šole, publicist. Po letu 1945 je bil igralec in režiser na *Reki*.

Rakuša, Janko (Mihalovci, 1901–Zagreb, 1945), gledališki igralec. V letih 1924–1927 igralec v gledališču v *Splitu*, v letih 1931–1934 igralec v gledališču v *Osijeku* in v letih 1934–1945 igralec v Hrvaškem narodnem gledališču v *Zagrebu*.

Petančič, Davorin (Pišce, 1910–Reka, 1983), gledališki organizator. Leta 1941 so ga Nemci izgnali na Hrvaško. V *Zagrebu* leta 1958 doktoriral iz psihologije in pedagogike. Pozneje služboval tudi na *Reki*.

Delak, Ferdo (Gorica, 1905–Ljubljana, 1968), gledališki igralec, režiser in publicist. Med 2. svetovno vojno bil nekaj časa zaposlen v gledališču v *Osijeku*. V letih 1946–1951 je bil režiser v Drami Hrvaškega narodnega gledališča v *Zagrebu*, v letih 1951–1954 pa upravnik Narodnega gledališča na *Reki*. Deloval je še v *Sisku*, *Varaždinu* in *Karlovcu*.

Marotti, Josip-Bobi (Maribor, 1922–), znameniti gledališki igralec v *Zagrebu*, že desetletja stalni soustvarjalec slovenskega narodnostnega vzdušja v Slovenskem domu v *Zagrebu*.

Športniki:

Prosenik (ali Prosinek), August-Gustek (Obrežje, 1916–Zagreb, 1975), slaven kolesarski prvak z vasi Jesenice na Dolenjskem ob meji s Hrvaško. Čutil se je Hrvata in Zagreb-

čana. Mnogi ga imajo za največjega hrvaškega kolesarja vseh časov. Po njem poimenovana ulica v *Zagrebu*.

Dolinar, Žarko (Koprivnica, 1920–), zdravnik in športnik. Po očetu Slovenec. Po 2. svetovni vojni živel v *Zagrebu* in bil od leta 1962 redni profesor v Švici. Osvojil 8 medalj na namiznoteniških svetovnih prvenstvih. Prejel najvišje židovsko priznanje za Nežide »Pravičnik med narodi«, ker je med drugo svetovno vojno reševal Žide pred ustaškim preganjanjem.

Snoj, Ivan-Janez (Zagreb, 1923–?, 1994). Znameniti rokometni delavec, trener in selektor hrvaške rokometne reprezentance je bil po rodu Slovenec.

Puc, Iztok (Slovenj Gradec, 1966–), športnik, rokometaš. V 90. letih 20. st. več let igral za rokometni klub *Zagreb* in hrvaško državno reprezentanco, s katero je osvojil zlato medaljo na olimpijskih igrah.

Šikovec-Luncer, Olga (Trbovlje, 1933–). V *Zagrebu* živi od leta 1961 in je poročena s športnim novinarjem in dolgoletnim urednikom časopisa *Sportske novosti*, Vilkom Luncerjem, ki je prav tako slovenskega porekla. Od leta 1961 članica zagrebške »Mladosti«, kjer se je uveljavila zlasti kot tekačica na kratke proge (državna rekorderka z več kot 30 nastopi v državni reprezentanci). Zelo zavedna Slovenka, humanistka in aktivna članica Slovenskega doma.

Zaključek

Slučajno spisek družbeno zelo zaslužnih Slovencev in Slovenk na Hrvaškem skozi zgodovino zaključuje skupina, poimenovana *športniki*. Le-ti so se kot posamezniki sicer vsi na tem svojem področju vpisali v zgodovino hrvaškega in slovenskega športa, a so za razliko od posameznikov v večini ostalih skupin še danes živeči ljudje. Prav zadnje imenovana, Olga Šikovec-Luncer, Slovenka v Zagrebu, simbolno povezuje preteklost s sedanjostjo, saj je, kot se nekako tudi pričakuje od športnikov, pri svojih letih še nadalje v razmeroma zelo dobri fizični kondiciji in dejansko predstavlja spono z Zelo zaslužnimi Slovenci in Slovenkami na Hrvaškem danes. Tako se namreč lahko imenuje spisek tistih posameznikov in posameznic, ki v tekočem zgodovinskem trenutku nadaljujejo s tradicijo družbenega pomena, ki so ga imeli nekateri posamezniki in posameznice, njihovi predniki in prednice na Hrvaškem v preteklosti. Tak spisek za preteklost je avorica predstavila v iztekajočem se prispevku.

Namreč tudi na začetku 21. stoletja živijo med Slovenci in Slovenkami na Hrvaškem posamezniki in posameznice, ki igrajo pomembno družbeno vlogo na marsikaterem življenjskem področju in jih bo v prihodnosti obravnavala zgodovina kot znamenite Slovence in Slovenke na Hrvaškem v preteklosti. Zgodovina slovenskega naroda bo denimo med njimi, poleg drugih, gotovo vpisovala imena današnjih sodobnih voditeljev slovenskih kulturnih društev na Hrvaškem, ki kot zavzeti posamezniki in posameznice prek delovanja v teh društvih poskušajo ohranjati, negovati in razvijati kulturno identiteto Slovencev tudi na Hrvaškem.

VIRI

Arhivska dokumentacija »Slovenskega doma« v Zagrebu.

Zagrebski Slovenec, Zagreb 1933.

Odmev: glasilo »Narodne knjižnice in čitalnice« v Zagrebu, Zagreb, 1932, 1933.

Novi odmev: glasilo Kulturno-prosvetnega društva Slovenski dom (ur. Silvin Jerman), Zagreb, december 1996 – junij 2006, št. 1–29.

Planika: glasnik Slovenskega društva »Triglav« (ur. Rado Podobnik 1992–2004, ur. Vera Hrga 2005–), Split, 1992–2006, št. 1–56.

Kažipot: mesečnik slovenske skupnosti na Reki in v Primorsko-goranski županiji (ur. Marjana Mirković), Reka, 2005–2006, št. 1–18.

LITERATURA

BARBIERI, Marija (1996). *Hrvatski operni pjevači*. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske – Art agent – Vero Vision.

BARLE, Janko (1899). »Slovenski duhovniki v zagrebski škofiji«, *Izvestja muzejskega društva za Kranjsko*, Ljubljana, zv. 9, str. 102–109, 125–133.

BELAJ, Vitomir (1995). »Etnološka istraživanja Slovenaca u Hrvatskoj«, v: Vera Kržišnik Bukić (ur.). *Slovenci v Hrvaški*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 287–296.

BEUC, Ivan (1975). *Istarske studije*. Zagreb.

BORISOV, Peter (1977). *Od ranocelništva do začetka znanstvene kirurgije na Slovenskem*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti

DEMARIN, Mate (1978). *Hrvatsko školstvo u Istri: pregled razvoja 1818–1918*. Zagreb: Hrvatski školski muzej.

GANTAR GODINA, Irena (2003). »Izseljevanje slovenskih intelektualcev na Hrvaško do leta 1848«, *Dve domovini / Two Homelands*, Ljubljana, št. 18, str. 123–134.

GANTAR GODINA, Irena (2004a). »Jernej Francelj (1821–1889)«, *Dve domovini / Two Homelands*, Ljubljana, št. 19, str. 165–182.

GANTAR GODINA, Irena (2004b). »Slovenski izobraženci na Hrvaškem od 1850 do 1860«, *Dve domovini / Two Homelands*, Ljubljana, št. 20, str. 77–94.

GANTAR GODINA, Irena (2005). »Slovenski izobraženci iz Prage na Hrvaško«, *Dve domovini / Two Homelands*, Ljubljana, št. 22., str. 197–218.

JEMBRIH, Alojz (1995). »Prilog proučavanju doprinosa deseterice Slovenaca hrvatskom jezikoslovlju, knjževosti i kulturi od 16. do 19. stoljeća«, v: Vera Kržišnik Bukić (ur.). *Slovenci v Hrvaški*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 63–84.

JURIŠIĆ, Šimun (1986). »Rade Pregarc u Splitu (1921–1927)«, *Pozorište*, št. 5–6, str. 461–466.

KOCIJANČIČ, Mario (1996). »Hrvatsko-slovenske medicinske veze u prošlosti«, v: *Hrvati u Sloveniji* (ur. Mirjana Domini). Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, str. 467–482.

KOLAR, Bogdan (1995). »Delo slovenskih duhovnikov med Slovenci v Zagrebu med obema vojnama«, v: Vera Kržišnik Bukić (ur.). *Slovenci v Hrvaški*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 115–132.

KRŽIŠNIK BUKIĆ, Vera (1992). »O Slovencih na območju Jugoslavije izven Slovenije po popisih prebivalstva 1921–1991«, *Razprave in gradivo*, Ljubljana, št. 26–27, str. 172–199.

- KRŽIŠNIK BUKIĆ, Vera (1995). »O narodnostnom in kulturnem samoorganiziranju Slovencev na Hrvatskem v 20. stoletju«, v: Vera Kržišnik Bukić (ur.). *Slovenci v Hrvatski*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 133–188.
- KRŽIŠNIK BUKIĆ, Vera (1997). *Narodnostna sestava v obmejnem prostoru med Slovenijo in Hrvatsko*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- LILEK, Emilijan (1933). *Slovenski v tujini službojoči šolniki*. Celje.
- LUKEŽIČ, Irvin (1985). »Trdina i Rijeka«, *Dometi*, Rijeka, št. 12, str. 34.
- MELIK, Vasilij in VODOPIVEC, Peter (1986). »Slovenski izobraženci in avstrijske šole 1848–1918«, *Zgodovinski časopis*, Ljubljana, l. 40, št. 1, str. 269–282.
- MEŽNARIĆ, Silva (1995). »Slovenci u Hrvatskoj: podaci i model jednog (sociologijskog) istraživanja«, v: Vera Kržišnik Bukić (ur.). *Slovenci v Hrvatski*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 195–228.
- MIHURKO PONIŽ, Katja (2003). *Držno drugačna: Zofka Kveder in podobe ženskosti*. Ljubljana: Delta.
- PETRE, Fran (1939). *Poizkus ilirizma pri Slovencih (1835–1849)*. Ljubljana: Slovenska matica.
- PLEVNIK, Danko (1998). *Slovenci na Hrvatskem*. Črnomelj: Zveza Svobodnih sindikatov Slovenije.
- POGAČNIK Jože (1992). »Miklošič in ilirizem«, v: Viktor Vrbnjak (ur.). *Miklošičev zbornik*. Maribor: Kulturni forum, str. 487–502.
- TRDINA, Janez (1951). *Zbrano delo*, knj. 3: *Hrvatski spomini; Bachovi huzarji in Iliri; Moje življenje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije
- TRDINA, Janez (1952). *Zbrano delo*, knj. 4: *Kranjci na Hrvatskem; Pripovedke, basni in bajke; Članki, kritike in razprave*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- VALENČIČ, Vlado (1990). »Izseljevanje Slovencev v druge dežele habsburške monarhije«, *Zgodovinski časopis*, l. 44, št. 1. Ljubljana, str. 49–71
- VOJE, Ignacij (1980). »Ljubljanci v srednjeveškem Dubrovniku«, *Kronika – časopis za slovensko krajevno zgodovino*, l. 28, št. 3, str. 171–175.
- Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925 do 1925*. [1925]. Zagreb: izd. Odbor

Vera Kržišnik Bukić

ZNAMENITI SLOVENCİ U HRVATSKOJ KROZ POVIJEST

SAŽETAK

Slovenci se u Hrvatskoj nikada nisu isticali svojom brojnošću. Krajem 19. stoljeća bilo ih je blizu 30.000, između dva svjetska rata na ukupnome hrvatskom teritoriju (uključujući dio koji je tada pripadao Italiji) nešto više, a najviše sredinom 20. stoljeća, gotovo 50.000. Početkom 21. stoljeća tek se oko 14.000 stanovnika Hrvatske izjasnilo kao Slovenci. Slovenci u Hrvatskoj doživjeli su etnički procvat u razdoblju između dva svjetska rata, kada su bili i vrlo dobro organizirani u slovenskim kulturnim društvima i drugim udrugama. Tijekom više stoljeća Slovenci su u mnogim hrvatskim mjestima bili sve-

ćenici, vjerski i svjetovni pisci, publicisti. Među njima je bio znatan broj narodnih preporoditelja i aktivista, koji su izvršili velik utjecaj na razvoj hrvatske nacionalne svijesti. Mnogi od njih bili su učitelji, autori udžbenika, školski nadzornici, činovnici, odvjetnici i notari, obrtnici i poduzetnici te časnici u vrijeme Austro-Ugarske i poslije u objema jugoslavenskim državama. U 20. stoljeću dokazali su se kao iznimno značajni liječnici, profesori, znanstvenici i razni drugi stručnjaci, sportaši, ali i kao svestrani umjetnici: slikari, kipari, arhitekti, kazališni glumci, glazbenici, posebice operni pjevači. Središnji dio svoga rada autorica posvećuje poimeničnom izboru i predstavljanju najzaslužnijih Slovenaca i Slovenki u Hrvatskoj u daljoj i bližoj prošlosti kao i onih koji već pripadaju povijesti.

KLJUČNE RIJEČI: Slovenci u Hrvatskoj, povijest, popis stanovništva

Vera Kržišnik Bukić

THE FAMOUS SLOVENES IN CROATIA THROUGHOUT THE HISTORY

SUMMARY

The Slovenes in Croatia have never been there a very numerous population. At the end of 19th century there were close to 30,000 of them. Their numbers increased somewhat between the two world wars over the entire Croatian territory (including a part which belonged to Italy at that time), while the number was the highest – around 50,000 – in the middle of the 20th century. At the beginning of the 21st century there are only about 14,000 individuals among all Croatian citizens who declare themselves as Slovenes. Particularly in the 20th century, between the two world wars, they experienced the Golden Age of their national flourishing, having been very well organized in Slovene cultural societies and other associations. Through several centuries they were priests, religious and laic writers and publicists in many Croatian regions. A considerable number of them were Revivalists (reformers) and activists who had a great influence on the development of Croatian national conscience. Many of them were teachers, authors of textbooks, school inspectors, officials, lawyers and notaries, craftsmen and entrepreneurs as well as officers during the Austria-Hungarian Monarchy period and later, in both Yugoslavian states. Particularly in the 20th century, they were excellent doctors, professors, scientists and various other specialists, sportsmen, but also versatile artists: painters, sculptors, architects, stage actors and musicians and opera singers in particular. The author devotes the central part of her article to a specified selection and presentation, listing by name the most meritorious Slovene men and women in Croatia in the more remote and more recent past, as well as those already belonging to history.

KEY WORDS: Slovenes in Croatia, history, census